

biblioteksplan står det att folkbiblioteken ska informera om medier som är anpassade till personer med funktionsnedsättning. Säffle utvecklar det mer och skriver att denna information ska förmedlas till skolor och omsorgen. Timrå tar också upp att de ska, i mån om tid, individanpassa information till personer med särskilda behov.

En viktig del för att biblioteket ska vara tillgängligt är dess lokaler. För att biblioteket ska vara tillgängligt är utformningen av lokalerna avgörande, så att de är anpassade efter de behov som personer med funktionsnedsättning har. Att lokalerna ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning är något som Göteborg, Jönköping, Säffle, Mjölby och Ovanåker skriver övergripande om. Exempelvis kan det stå att "Bibliotekslokalerna ska vara tillgängliga för människor med funktionsnedsättning." (Göteborgs stad, 2013, s. 10). Älmhult är den enda granskade biblioteksplanen som tar upp vad bibliotekslokalens tillgänglighet innebär mer ingående, "Handikapparkering finns i nära anslutning till bibliotekets entré och i lokalen finns hiss, markeringar för synskadade och teleslinga för hörselskadade." (2014, s. 5).

Det tas upp i vissa biblioteksplaner att folkbiblioteken ska verka utanför sina egna lokaler. Detta sker på olika sätt, då de biblioteksplaner som skriver om det ger olika exempel på hur det ska ske. I vissa fall är biblioteken bokförmedlare genom att till exempel erbjuda bokdepositioner till äldreboenden (Ovanåker) så att de som inte kan ta sig till biblioteken får tillgång till bibliotekets litteratur. Även uppsökande verksamhet som att ha bokprat på servicehus och dagcenter (Timrå).

En annan del är att erbjuda generösa öppettider, något som poängteras i Göteborgs, Mjölbys, Jönköpings och Säffles biblioteksplan. Ett sätt för att erbjuda detta är att ha meröppet. Detta är något som Timrås och Jönköpings biblioteksplaner nämner. Det framgår att Jönköping redan har meröppet på ett eller flera bibliotek, men att de tänker införa det på fler bibliotek. Timrå skriver att de ska genomföra en studie för att upptäcka om det i framtiden är möjligt att införa meröppet.

Ett komplement till det fysiska biblioteket är det digitala biblioteket. Det är många biblioteksplaner som belyser att det digitala biblioteket, som är tillgänglig dygnet runt och överallt, ger biblioteksanvändarna möjlighet till att ta del av bibliotekets utbud, reservera, låna om, ladda ner medier etc. (Timrå, Ovanåker, Göteborg, Älmhult, Smedjebacken, Jönköping, Säffle).

Det digitala biblioteket är de samlade biblioteksresurser och bibliotekstjänster som finns i digital form. Det är t ex e-tjänster som ger möjlighet till reservationer av media och omlån men också tillgång till bibliotekskatalog, databaser, nedladdning av e-litteratur och musik samt digitala talböcker. (Göteborg, s. 5)

I biblioteksplanerna har det framkommit att tillgängligheten ska utvecklas genom att hemsidorna ska finnas att ta del på lättläst svenska, finnas som uppläst, samt gå att läsa på andra språk än svenska.

5.7 Sammanfattning

Efter en genomförd granskning av biblioteksplanerna upptäcktes fem teman inom folkbibliotekens verksamheter och sex stycken inom folkbibliotekens roller. De teman som framkom av empirin var läsfrämjande, lärande, kultur, det offentliga rummet och tillgängliggörande. Demokrati var ytterligare ett tema som kunde identifieras, men det var endast en roll, eftersom detta tema är en övergripande roll för hela folkbiblioteken. Det som vi iakttog var att folkbiblioteken har en bred verksamhet med ett varierat utbud och att det inte stod så mycket skrivet om folkbiblioteksrollerna i vårt empiriska material. De sex urskilda temana kommer att analyseras med Jochumsen et al. (2012) fyrfältsmodell i nästkommande kapitel.

6 Analys och diskussion

I detta kapitel tolkas resultatet av den kvalitativa innehållsanalysen med hjälp av fyrfältsmodellen, där vi jämför, urskiljer skillnader och likheter med modellens fyra rum och folkbibliotekens verksamheter och roller som vi har upptäckt i de granskade biblioteksplanerna. Detta togs upp i avsnitt 3.2 om analysens gång. Även tidigare forskning jämförs med vårt resultat i detta kapitel.

Analysen kring folkbibliotekens roller är mindre omfattande än analysen av folkbibliotekens verksamhet. Detta grundar sig på att det inte har framkommit så mycket konkreta beskrivningar av rollerna i de granskade biblioteksplanerna.

6.1 Analys av folkbibliotekens verksamhet

Nedan börjar vi med att presentera analysen av folkbibliotekens verksamheter som vi har kunnat urskilja i vårt empiriska material. Vi kopplar samman våra temans verksamheter med fyrfältsmodellen och tolkar våra resultat i jämförelse med vår sammanställda litteratur som presenterades i kapitel 2.

De fyra rummen som framställs i den danska fyrfältsmodellen är inspirationsrummet, lärandrummet, mötesrummet och skapanderummet. Avsikten med modellen är inte att beskriva hur folkbiblioteket är i nuläget, utan visa en möjlighet för hur det skulle kunna vara i framtiden (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2012). Modellens rum är inte åtskilda från varandra, utan sammankopplade.

6.1.1 Inspirationsrummet

Inspirationsrummet är ett rum där biblioteksanvändarna har möjlighet till att inspireras och få förändrade uppfattningar om sig själva och sin omgivning genom meningsfulla upplevelser. (Jochumsen et al., 2012).

I detta rum kan vårt andra identifierade tema, det läsfrämjande, placeras. Folkbibliotekens läsfrämjande verksamhet kan förstås som att den förmedlar inspiration till sina biblioteksanvändare genom litteraturen och de olika aktiviteterna som hör till verksamheten. Inspiration och nya uppfattningar kan fås genom upplevelser såsom läsning och möjlighet till diskussion, som kan ske genom aktiviteter som sagostunder och bokcirklar.

Kungliga Biblioteket (2012a) skriver att det är vanligt att återkommande programverksamheter inte skrivs ut i biblioteksplanerna, eftersom det kan anses vara en självklar del av det kontinuerliga arbetet som biblioteken gör, och utesluts därmed då det är vanligare att det i biblioteksplanerna skrivs om det "icke-förväntade" som kräver resurser. Detta är något vi har noterat i vårt empiriska material då bara hälften skrev att folkbiblioteken skulle ägna sig åt den läsfrämjande aktiviteten sagostunder (Ovanåker, Smedjebacken, Älmhult, Säffle). Detta behöver inte betyda att folkbiblioteken i Göteborg, Timrå, Mjölby och Jönköping inte anordnar sagostunder. Troligtvis gör även dessa folkbibliotek det.

I den läsfrämjande verksamheten som presenteras i biblioteksplanerna har det framkommit att folkbiblioteket ska arbeta med att förmedla läslust, genom exempelvis bokprat och författarbesök. I vissa fall har det stått att dessa två aktiviteter ska äga rum på skolor. Trots att detta inte äger rum i folkbibliotekets fysiska lokaler eller digitala platser har vi ändå valt att placera denna typ av verksamhet i fyrfältsmodellen på grund av att vi anser att eleverna får ta del av litteratur och berättande aktiviteter som gör att de får ta del av nya upplevelser som kan leda till att de “want to move beyond your familiar choices” (Jochumsen, et al., 2012, s. 590). Dock går det att invända om det verkligen är rätt att placera in aktiviteter som sker på skolan, eftersom det inte är en informell miljö och frivillig för eleverna att ta del av.

Till inspirationsrummet kan också vårt fjärde tema, kultur, relateras. Genom verksamheten som presenterades i det temat kan användarna exempelvis bli inspirerade. Ett exempel på en sådan aktivitet är författarbesök. Vi anser att denna aktivitet kan leda till att deltagarna blir inspirerade genom att de exempelvis får höra om en författares arbetsprocess, vilket kan vara den pådrivning som personen som lyssnar behöver för att sedan börja skriva själv. Det kan också vara en motivation att få höra hur författarna har tagit sig igenom svåra stunder men ändå lyckats. Likaså gäller kulturverksamheten där biblioteksanvändarna har möjlighet till att inspireras av varandra och andra aktörer som visar upp sina verk i folkbibliotekets lokaler.

Den lärande verksamheten kan även den kopplas samman till inspirationsrummet, genom att exempelvis anordna föreläsningar. Dessa aktiviteter kan, som Säfles kommun skriver leda till “[...] det livslånga lärandet och till att tankar möts och utmanas.” (2017, s. 5), vilket bär en tydlig prägel på vad som är inspirationsrummets syfte, vilket i Jochumsen et al. (2012) bland annat beskrivs vara att ta del av upplevelser som förändrar en uppfattningar. I likhet med Säfles citat ovan upptäckte Nybergh och Odin (2007) att folkbiblioteken hade ett bildningsmål där bland annat det livslånga lärandet betonades. Det har även vi sett då det i tre planer (Säffle, Älmhult, Mjölby) talas om det livslånga lärandet.

Vi tolkar det som att den tillgängliggörande verksamheten kan placeras in i inspirationsrummet då en del av den verksamheten består av att tillhandahålla och förmedla litteratur till prioriterade grupper. Som vi har nämnt ovan kan läsning och litteratur kategoriseras in i detta rum, då det är möjligt att detta kan vara meningsfulla upplevelser som skapar nya uppfattningar hos läsaren.

6.1.2 Lärandet

Lärandet är det rum där människor i alla åldrar får fri tillgång till information och kunskap och därigenom öka sina kompetenser. Lärandet sker i informell miljö och är alltid frivillig. Detta sker i dialog och det är användarna själva som bestämmer vad de vill lära sig (Jochumsen et al., 2012).

Det av våra teman som har allra tydligast koppling till lärandet är det tema vi kallar för just “lärande”. Inom den verksamheten har biblioteksplanerna främst lyft fram sådant som berör språkutveckling, lärande aktiviteter, såsom föredrag och föreläsningar. I den identifierade lärandeverksamheten förekommer det arbete för att främja språkutvecklingen.

Denna språkutveckling kan ske genom att biblioteksplanen säger att folkbiblioteket ska arbeta läsfrämjande, genom att exempelvis förmedla litteratur och anordna aktiviteter som uppmuntrar till läsning. Detta läsfrämjande arbete är även möjligt att relatera till inspirationsrummet, som vi har skrivit om i ovanstående avsnitt. Det står i vissa biblioteksplaner att det läsfrämjande arbetet kan ske genom att folkbiblioteken har uppsökande verksamhet, såsom bokprat i skolor. Frågan är i det här fallet om denna typ av folkbiblioteksverksamhet ska placeras in i fyrfältsmodellens lärandrum? Dessa bokprat kan leda till lärande, men denna typ av lärande är inte informellt och inte frivilligt, eftersom det äger rum på skolan och under skoltid.

Den identifierade läsfrämjande verksamheten kan kopplas till Jochumsen et al. (2012) lärandrummet då barn och ungas språkutveckling är tätt sammankopplat med läsning och då med bibliotekets läsfrämjande verksamhet. Detta skrivs i Smedjebackens biblioteksplan, då det skrivs att folkbiblioteken ska introducera och låna ut språkväskor till föräldrar. Vikten av att läsa för sina barn syns även i folkbibliotekens uppsökande verksamhet, som sker i samverkan med BVC, då folkbiblioteken informerar föräldrar om detta (Ovanåker, Jönköping, Mjölby). Dessa samarbeten som folkbiblioteken redogör för tar Kungliga biblioteket (2013) upp, då de säger att samarbeten på kommunal och regional nivå bör vara beskriven i planen och att den verksamhet som sker bör ge besked om inriktning och omfattning. Detta är något som exempelvis Jönköping gör då de har en underrubrik i biblioteksplanen som heter just "samverkan" där verksamheten beskrivs bland annat genom att biblioteket ska samarbeta med olika föreningar där de kan bedriva sin verksamhet. Nybergh och Odin (2007) kunde i sin undersökning upptäcka att folkbiblioteken skulle arbeta läsfrämjande och bidra till språkutvecklingen. Detta är något som även vi har upptäckt att våra biblioteksplaner skildrar.

Det är möjligt att en läsfrämjande aktivitet som bokcirkel skulle kunna placeras in i lärandrummet. Problemet är dock att det inte i biblioteksplanerna står vilken typ av bokcirkel som ska anordnas. Om det exempelvis skulle vara en där deltagarna läser faktalitteratur så har det en tydlig koppling till detta rum, medan exempelvis en bokcirkel där skönlitteratur läses, inte har en lika tydlig koppling till det, även om så klart även en sådan bokcirkel mycket väl skulle kunna leda till att deltagarna får nya lärdomar och uppfattningar. Men det är som sagt svårt att säga om det är så eller inte eftersom biblioteksplanerna inte förklarar aktiviteterna så pass ingående. Kungliga Biblioteket (2012a) skriver att det är vanligt förekommande att folkbibliotekens verksamhet inte utformas så detaljerat, genom att exempelvis utesluta det kontinuerliga arbete som utförs på folkbiblioteken. Detta kan vara en anledning till att aktiviteten bokcirkel inte förklaras mer ingående då denna aktivitet kan vara en del av folkbibliotekets vardagliga arbete och att de då inte känner behovet av att tydliggöra detta.

Att biblioteken exempelvis erbjuder litteratur på lättläst svenska, som vi har upptäckt att vissa folkbibliotek ska göra inom sin tillgängliggörande verksamhet, kan ha ett bakomliggande mål till att främja språkutvecklingen. Alltså kan detta kopplas samman med lärandrummet då biblioteket tillhandahåller information i analoga och digitala medier. Lärandrummet kan också relateras till folkbibliotekens verksamhet kring det digitala biblioteket, då det ger möjlighet för biblioteksanvändarna att använda sig av databaser,

ladda ner litteratur och ta del av information hemifrån. Vi tolkar det som att detta innebär att folkbiblioteken förhåller sig till dagens allt mer digitaliserade samhälle och möter de nya förväntningar som finns om ökad tillgänglighet. Genom att folkbiblioteken tillhandahåller och förmedlar litteratur och information genom sina webbaserade resurser blir det ett ytterligare led till ökad tillgänglighet av folkbibliotekens utbud, då det kan nås även när biblioteket inte är öppet. Detta framgår i Göteborgs biblioteksplan att bibliotekets hemsida alltid är tillgänglig och biblioteksanvändarna där kan ladda ned e-litteratur, få tillgång till information och databaser.

Tillhandahållandet av medier för de som inte kan komma till biblioteket, genom tjänsten boken kommer, är svårt att koppla till ett enskilt rum då den verksamheten anges rikta sig till en målgrupp som inte kan komma till biblioteket själva. Alltså säger inte det syftet något konkret som motiverar för att det ska placeras in i ett särskilt rum. Men i samband med denna verksamhet angavs det i Timrås biblioteksplan att folkbiblioteket även ska ägna sig åt att informera om användandet av exempelvis Daisy-formatet. Detta har en tydlig koppling till länderummet eftersom, lärandet är dialogorienterat och utgår från biblioteksanvändarnas informationsbehov.

Den kulturella verksamheten kan inkluderas i länderummet då aktiviteterna verkstäder, skapande genom foto, animation, konstruerande av spel kan leda till att deltagarna i dessa aktiviteter eventuellt får ny kunskap inom dessa områden. Då aktiviteternas innehåll inte redogörs i biblioteksplanerna så är en möjlig tolkning att dessa handlar om lärande men de skulle också kunna handla om inspiration eller om att träffa andra människor. Som vi har diskuterat tidigare är våra granskade planer övergripande och inte detaljstyrda. Vi tolkar det som att detta kan innebära att en ansvarig bibliotekarie inom ett ansvarsområde, kan ha möjlighet till att sätta sin egen prägel på verksamheten och genomföra sådant som just han eller hon är kunnig inom, utan att behöva styras av styrdokument som exakt anger vilka aktiviteter som ska anordnas. Detta är dock vår egen reflektion. Det gör att det blir svårt att kunna placera in dessa aktiviteter helt säkert i länderummet då det även skulle kunna placeras i flera rum beroende på hur aktiviteten faktiskt äger rum i "verkligheten".

6.1.3 Mötesrummet

Folkbiblioteket fungerar som en mötesplats genom att vara en offentlig plats där biblioteksanvändare kan träffa andra som är lika eller olika de själva. Mötena kan ske informellt, eller ske i formella sammankomster, där åsiktsutbyten och diskussioner kan äga rum (Jochumsen et. al, 2012).

De läsfrämjande aktiviteter som det framkommer i våra granskade biblioteksplaner att folkbiblioteket erbjuder som kan förknippas med mötesrummet är bokcirklar, sagostunder, berättarstunder, bokfika och författarbesök. Vid dessa aktiviteter har biblioteksanvändarna möjlighet till att träffa andra, lika eller olika de själva, och samtala och diskutera med varandra. När mötesplatsen tas upp i Ovanåkers biblioteksplan skriver de att sagostunder är en aktivitet som de anordnar för att folkbiblioteket ska vara en mötesplats. I Säfles biblioteksplan nämns sagostund däremot som en aktivitet som en del av folkbibliotekets läsfrämjande arbete. Alltså kan det sägas att det primära syftet med de aktiviteter som vi har valt att placera in i läsfrämjandetemat, är olika

från ett plan till en annan. I vissa biblioteksplaner framställs aktiviteten sagostund så att den tydligt kan relateras till mötesrummet, medan den i andra har tydligare koppling till lärande rummet.

Även folkbibliotekens lärande verksamhet kan leda till att informella eller formella möten sker mellan biblioteksanvändarna. Exempelvis inkluderar lärandeverksamheten anordnande av föreläsningar och utställningar. Dessa aktiviteter primära syfte kan vara att inspirera eller lära, vilket gör att det även kan kategoriseras in i de rummen. Men dessa tillställningar kan medföra till att möten sker mellan biblioteksanvändarna.

Kulturverksamheten kan kopplas till mötesrummet då aktiviteterna oftast hålls i öppna platser. Exempelvis kan utställningar i folkbibliotekens öppna lokaler leda till att möten sker mellan främlingar och bekanta. Detta understöds då Jochumsen et al. (2012) säger att mötesrummet är en offentlig plats där människor kan träffa andra som har andra erfarenheter än de själva. Dessa möten som inträffar i och med folkbibliotekens kulturella aktiviteter kan då ske genom att biblioteket är en plats där detta händer och där användarna kan skapa kultur själva eller ta del av andras kulturella uttryck som presenteras på biblioteket.

Jochumsen et al. (2012) skriver att mötesrummet även avser bibliotekets digitala plats. I folkbibliotekens tillgängliggörande verksamhet har det digitala biblioteket nämnts. Dock har inte våra granskade biblioteksplaner skrivit något om att användarna kan kontakta andra i det forumet, utan fokuserar mer på att användarna digitalt kan ta del av information och utföra självbetjäning, såsom reservation och omlån av medier.

6.1.4 Skapanderummet

I skapanderummet har användarna möjlighet till att antingen själva, eller tillsammans med andra, skapa konst och kultur. Folkbiblioteket kan även fungera som en plats där användarna har möjlighet till att visa upp sina skapade verk (Jochumsen et al., 2012).

Vårt tredje tema kultur är det tema som har närmast koppling till skapanderummet. I skapanderummet ska användarnas innovation och delaktighet förstärkas, de ska bli inspirerade genom skapande i möte med konst och kultur (Jochumsen et al., 2012). Detta kan ske genom att folkbiblioteken anordnar aktiviteter där användarna får använda sin kreativitet genom skivworkshops, hantverkstäder och berättande. Dessa aktiviteter kan även placeras i de tre resterande rummen då de tre aktiviteterna är inspirerande eftersom användarna använder sin kreativitet och fantasi. Detta blir också ett mötesrum då sådana verksamheter oftast hålls i grupper. Dessa aktiviteter kan även bli lärande för de som är nybörjare men även för de som har gjort aktiviteten tidigare då de utvecklar sina kunskaper. I den kulturella verksamheten har biblioteksanvändarna möjlighet till att ta del av andras kulturella uttryck och skapa egna, detta kan ske allt ifrån skapande aktiviteter, såsom skivworkshops och arbetande med foton, till poesikvällar.

6.2 Diskussion kring folkbibliotekens verksamhet

Utifrån ovanstående avsnitt har vi kunnat konstatera att våra teman i viss mån ger uttryck till fyrfältsmodellens olika rum. Vi har upptäckt att flera av de verksamheter som skildras i våra granskade biblioteksplaner är möjliga att placera in i flera av modellens rum, exempelvis kan kulturverksamheten relaterats till alla fyra rummen. Dock anser vi att våra temans uttryck för de olika rummen är förhållandevis svaga. Jochumsen et. al (2012) fyrfältsmodell presenterar en modell för hur folkbiblioteken i framtiden kan skapa utrymme för lärande, kreativt skapande, engagerande möten och upplevelser. Men så långt framkommer det inte i våra biblioteksplaner att folkbiblioteken har kommit i dagens läge.

Ett exempel är inspirationsrummet. Jochumsen et al. (2012) skriver att inspirationsrummet erbjuder meningsfulla upplevelser. Med meningsfulla upplevelser menar de sådana som gör att biblioteksanvändarna får nya uppfattningar om sig själva eller sin omgivning. Denna definition är då subjektiv, och är upp till varje enskild biblioteksanvändare att bestämma om den folkbiblioteksverksamhet som de tar del av leder till sådana omvälvande upplevelser. Kanske kan det vara så att ett författarbesök kan var meningsfullt för en användare men inte för en annan. Jochumsen et al. (2012) föreslår att ett inslag i inspirationsrummet som kan införas på folkbiblioteket för att uppfylla dess mål är att införa ett mått av kaos och irrationalitet. Men kan anordnade författarbesök eller animationsworkshop, som vi har stött på i vår empiri, klassas som något av detta? Det är möjligt att det på vissa folkbibliotek är så, men detta är omöjligt att uttala sig om utifrån att bara granska biblioteksplaner. Dock kan anordnandet av författarbesök eftersträva att inspirera sina användare genom att erbjuda författarbesök, men att göra det säkerställer inte att besökarna kommer bli det.

I vår studie upptäckte vi ett tillgängliggörande tema som folkbiblioteket ägnade sig åt. I denna kategori samlades ett brett spektrum av uppgifter som folkbiblioteket ägnade sig åt för att alla biblioteksanvändare skulle kunna ta del av bibliotekets eget utbud och samhällsinformation och möjlighet till att kunna använda folkbibliotekets offentliga plats. Vi har placerat in en del av temats verksamhet i modellen, medan vissa inte är inplacerade i ett specifikt rum. Exempelvis har arbetet med att förmedla anpassad information till de personer som har ett annat modersmål, kopplats samman med lärande rummet, och dess övergripande mål empowerment. Folkbibliotekets öppettider och anpassade lokaler, som är en verksamhetsdel inom tillgängliggörande temat, är svår att placera in i ett enskilt rum, utan bör betraktas som rumsöverskridande, eftersom tillgängliga och öppna lokaler är en förutsättning för att biblioteksanvändarna ska kunna ta del av folkbibliotekens verksamhet, och på så sätt ges möjligheten att ta del av nya upplevelser, möta konst, kultur och andra människor för att inspireras till att skapa egna konstnärliga uttryck.

Likaså anser vi att det offentliga rummet är ett tema som är rumsöverskridande då all verksamhet som folkbiblioteken anordnar äger rum här. Detta gör att alla rummen i fyrfältsmodellen passar in på ett eller annat sätt. Ett exempel på detta är att det offentliga rummet kan passa inom inspirationsrummet om den kulturella verksamheten befinner sig i biblioteket. Detta då det automatiskt händer mycket som kan leda till att användarna får nya upplevelser och

inspireras. Även mötesrummet kan relateras till detta tema då biblioteken är en mötesplats där folk med olika bakgrund, kultur och från olika generationer kan träffa personer med andra erfarenheter än de själva.

I Bolding och Lundbergs (2014) uppsats var tillgänglighetsdiskursen den tydligaste i deras empiri. Detta är också den diskurs som är mest näraliggande vårt resultat då den diskursen fokuserade på verksamheten och medborgarnas utveckling. Likheter med den diskursen och det som framkom i vårt empiriska material var att folkbiblioteken fungerar som en mötesplats. I tillgänglighetsdiskursen angavs det att biblioteksanvändarna ska vara aktiva medskapare. Även detta är något som har tydliga likheter med vårt tema där folkbiblioteket ska fungera som ett offentligt rum, där vi har placerat in sådant som berör biblioteksanvändarnas olika möjligheter till att påverka biblioteksverksamheten. Precis som Bolding och Lundberg har även Nybergh och Odin upptäckt att biblioteksanvändarna har möjlighet att påverka biblioteksverksamheten genom att efterfråga bland annat media. Även detta har vi upptäckt i våra granskade biblioteksplaner (Timrå, Göteborg, Smedjebacken).

6.3 Folkbibliotekens roller

Den andra forskningsfrågan var att identifiera folkbiblioteksroller som framkommer i biblioteksplaner. Detta avsnitt har vi valt att strukturera upp efter temans roller och inte efter fyrfältsmodellens rum. Detta beror på att rollerna beskrivs mindre ingående än verksamheten, vilket innebär att det är svårare att placera in en roll i ett särskilt rum. Fyrfältsmodellen olika rum har i folkbibliotekens roller varit svårt att applicera då rollerna blir rumsöverskridande eller inte passar in i de sammanhang som fyrfältsmodellens författare har beskrivit. Därför kommer vi i det här kapitlet att diskutera kring de olika rollerna för sig och inte utifrån fyrfältsmodellen som vi gjorde när vi analyserade folkbibliotekens verksamhet.

På grund av det förändrade upplägget i denna nästkommande del av analysen är det möjligt att diskutera hur användbar fyrfältsmodellen egentligen är i den här studien? Vi anser att fyrfältsmodellen har varit ett användbart analytiskt verktyg vid analysen av folkbibliotekens verksamhet, då den har varit applicerbar till de verksamheter som har påträffats i de granskade biblioteksplanerna. Att den har varit tillämpningsbar för analysen av verksamheterna beror på att verksamheterna har varit mer konkret beskrivna i vårt empiriska material än vad folkbibliotekens roller har varit. Vårt ändrade upplägg och orsaken till detta, visar att Jochumsens et al. (2012) fyrfältsmodell inte har varit fullt lika användbar för att analysera folkbibliotekens roller, även om den i viss mån har varit det ändå med tanke på att vi ändå har kunnat relatera rollerna i viss utsträckning till några av de olika rummen.

6.3.1 Folkbibliotekens demokratiska roll

Den viktigaste och mest utpräglade rollen vi har kunnat urskilja i biblioteksplanerna är folkbibliotekets demokratiska roll. Detta framkommer i biblioteksplanerna genom att de antingen direkt hänvisar till bibliotekslagen

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. (SFS 2013:801, 2 §)

eller att de skriver i sina visioner om paragrafens innehåll och sedan tjänster och aktiviteter som folkbiblioteket ska erbjuda för att uppfylla bibliotekslagens krav. Kungliga biblioteket (2013) nämner att bibliotekslagen bör vara med i biblioteksplanerna. Detta kan vi bekräfta då alla biblioteksplaner vi har granskat skriver med bibliotekslagen på ett eller annat sätt.

Vi har tolkat att den demokratiska rollen är folkbibliotekens övergripande roll, medan de andra rollerna vi har presenterat är ett sätt för att uttrycka den demokratiska rollen. Dessa andra roller blir då underkategorier till den demokratiska rollen. Underkategorierna som vi har identifierat är temana om folkbibliotekens läsfrämjande, lärande, kultur, tillgängliggörande roll, samt det offentliga rummet. Detta betyder att den demokratiska rollen bör ses som rumsöverskridande, och snarare en förutsättning för att biblioteksanvändarna ska kunna använda biblioteken och ta del av deras verksamhet som leder till lärande, skapande, inspiration och möten.

Alla teman, som vi har upptäckt i biblioteksplanerna, främjar olika saker som det står om i den andra paragrafen i bibliotekslagen. I denna paragraf har vi hämtat de värden som vi har tolkat att folkbiblioteken har som roll att främja och upprätthålla i samhället. I bara bibliotekslagens 2 § kan alla våra sex teman urskiljas. Till exempel står det att biblioteken ska bidra till fri åsiktsbildning, något som kan kopplas till det tema som vi kallar för det offentliga rummet. Att biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för alla är något som har framkommit i våra granskade biblioteksplaner att de arbetar med inom den tillgängliggörande verksamheten.

Utifrån de biblioteksplaner vi har granskat har vi kunnat konstatera att det sällan ges några tydliga beskrivningar av folkbibliotekens roll i samhället och uttryckligen skrivit vilka värden som folkbiblioteket förväntas upprätthålla i samhället. Det har ändå varit möjligt att identifiera olika folkbiblioteksroller, genom att det i biblioteksplanerna har skrivits om den konkreta verksamhet som folkbiblioteken ska genomföra. Oftast nämns det bara att folkbiblioteket har en roll, som sedan förtydligas genom att beskriva den verksamhet som skulle göras för att uppfylla rollen.

6.3.2 Folkbibliotekens läsfrämjande roll

Vi har kunnat urskilja att biblioteksplanerna som tar upp den läsfrämjande rollen nämner detta på olika sätt. Det framkom i Jönköpings biblioteksplan att folkbiblioteket skulle fungera som en "lustfylld motkraft" till den minskade läsförståelsen i samhället. Säfte tar också upp att läsförståelsen sjunker men de riktar särskilt fokus till svenska elever och då mest elever med utländsk bakgrund då det påvisar den minskade läsförståelsen inom dessa målgrupper.

Mjölby skriver i sin biblioteksplan att "[...] läsfrämjande arbete lägger grunden till en god utbildnings- och kunskapsnivå hos kommuninvånarna" vilket kan ses som en likhet med Jönköping då båda planerna vill öka invånarnas utveckling inom läsning.

Med ovanstående infallsvinkel kan temats läsfrämjande roll relateras till lärande rummet som Jochumsen et al. (2012) har utformat. Detta för att biblioteksplanernas angivna syfte med folkbibliotekens läsfrämjande roll är att kommuninvånarna ska bli bättre läsare och på så sätt få möjlighet till god utbildning och högre kunskapsnivå. Dock är det svårt att tydligt relatera just läsfrämjande temats roll till lärande rummet, då det, enligt Jochumsen et al. (2012) anges att folkbibliotekens lärande ska ske efter biblioteksanvändarnas egna önskemål och uttalade lärandebehov. I det läsfrämjande temat är det snarare folkbiblioteket som har uttalat kommuninvånarnas behov, vilket leder till en viss invändning mot om det verkligen är rätt att placera in denna temaroll i Jochumsens et al. (2012) lärande rum.

Ovanåker tar upp sin läsfrämjande roll i samband med lärande. Dessa två tenderar att vara näraliggande varandra vilket vi har kunnat konstatera i analysen av folkbibliotekens verksamhet. Ovanåkers biblioteksplan skriver att biblioteket ska verka för läskunnighet, främja och stimulera till läsning, vilket är något som resterande biblioteksplaner också säger. Den läsfrämjande rollen är då också möjlig att koppla till inspirationsrummet det lässtimulerande arbetet kan leda till att biblioteksanvändarna får möta litteratur och upplevelser som förändrar deras uppfattning och då vill "move beyond your familiar choices" (Jochumsen, et al., 2012, s. 590).

I det läsfrämjande temat framkommer det inte bara uttalade syftet för vilka värden folkbiblioteket förväntas bistå. I exempelvis Smedjebackens biblioteksplan står det att de ska ha en roll som centrum för läslust. Med detta påstående är det inte uttalat vad det konkret innebär att folkbiblioteket ska upprätthålla och främja i samhället. Det skrivs bara att de ska anta den rollen och sedan sägs det vilken verksamhet folkbiblioteket ska genomföra inom rollens ram, exempelvis anordna bokcirklar, sommarboken och utveckla bokfika. Alltså är det i detta exempel verksamheten som ger uttryck för rollen, och själva rollen, och de värden som folkbiblioteket ska uppnå, skrivs därmed inte ut explicit. Dock visar uttalandet på att folkbiblioteket ska vara en plats för läslust och verksamheten som kopplas ihop med rollen att folkbiblioteket ska upprätthålla och främja litteraturen och kulturen i samhället. Utifrån detta exempel, och andra biblioteksplaner som har uttryckt sig liknande, är det möjligt att konstatera att folkbiblioteket har en läsfrämjande roll i samhället.

6.3.3 Folkbibliotekens lärande roll

I en del av biblioteksplanerna har det framkommit explicita folkbiblioteksroller. Detta har bland annat förekommit i vårt tredje tema, lärande. I Ovanåkers biblioteksplan står det att biblioteket ska motverka det digitala klassamhället. Detta är en uttalad roll för folkbiblioteket, då denna roll förhåller sig till ett av folkbibliotekens angivna värden, att främja den demokratiska utvecklingen i samhället. Ovanåker skriver att de som inte har kunskap eller tillgång till de digitala verktygen "[...] hamnar utanför samhällets demokratiska processer. Här har biblioteket en viktig funktion att fylla för att

motverka ett digitalt klassamhälle.” (s. 9). Genom att erbjuda och ge information om digitala verktyg (Säffle, Ovanåker, Göteborg, Älmhult, Timrå) kan folkbiblioteken göra det möjligt för alla att ta del av “samhällets demokratiska processer”. På så sätt kan den digitala klyftan motverkas och det kan förstås som att folkbiblioteken på detta vis främjar och upprätthåller den demokratiska utvecklingen, inom detta område. Denna roll blir en inkluderande roll som folkbiblioteket antar, men också en lärande roll, då det i funktionen att motverka ett digitalt klassamhälle troligtvis ingår att lära ut hur digitala verktyg kan användas, och hur information som finns tillgänglig på internet kan användas och bör granskas. Därmed är det möjligt att koppla samman denna roll med Jochumsens et al. (2012) lärande rum, där det i inom det rummets ramar anges att folkbiblioteket ska erbjuda tillgång till och information om digitala medier.

Ovanåkers uttryckta roll att motarbeta det digitala klassamhället är möjlig att identifiera i lärande rummet, då folkbiblioteket erbjuder fri tillgång till digitala medier. Nybergh och Odin (2007) kunde även i sina granskade biblioteksplaner finna att det i dem framkom att folkbiblioteken ska tillhandahålla fri informationsteknologi. Det stod också att folkbiblioteken har ett bildningsmål med att främja det livslånga lärandet. Detta angavs vara en förutsättning för att ta del av och vara en del av den demokratiska processen. Även i vårt material har det framkommit att folkbiblioteken ska stödja det livslånga lärandet (Säffle, Älmhult, Mjölby). Jochumsen et al. (2012) skriver att lärandet ska vara dialogorienterat. Detta kan kopplas till Göteborgs biblioteksplan som skriver att “Lärande sker genom dialog och kommunikation.” (s. 11).

6.3.4 Folkbibliotekens kulturella roll

Den kulturella rollen är inte tydligt uttryckt i de granskade biblioteksplanerna utan beskrivs främst genom folkbibliotekets verksamhet. Rollen har visats i verksamheten genom att folkbiblioteken anordnar utställningar, föreläsningar, bio, teater och musik. Den kulturella rollen anses dock vara viktig i samhället då flera biblioteksplaner tar upp detta. Mjölby kopplade ihop bibliotekets roll med att erbjuda ett rikt kulturliv som en viktig del för att bidra till medborgarnas goda hälsa och levnadsstandard. I Ovanåkers biblioteksplan framkom det att biblioteket är en betydelsefull länk mellan kommunens kulturutbud och invånarna. Nybergh och Odin (2007) skriver att de kunde se att biblioteksplanerna i deras studie hade en kulturförmedlande roll och att biblioteket ska stödja kulturaktiviteter. Det framkom även att biblioteket ska uppmuntra till egenaktivitet, detta har vi sett i folkbiblioteksplanerna som säger att de ska erbjuda olika verkstäder och skivworkshops.

Det kulturella temat kan placeras in i alla de fyra rummen, då folkbibliotekens kulturella roll uttrycks genom bland annat teater, berättande och skivworkshops. Dessa kan leda till att biblioteksanvändarna ges möjlighet att skapa själva. Men det kan även bidra till att användarna bli inspirerade, möter nya människor, och får nya lärdomar.

6.3.5 Folkbibliotekens roll som offentligt rum

Som vi har skrivit tidigare har vi lyckats identifiera få tydliga beskrivningar av folkbibliotekens roller i samhället. Folkbibliotekens funktion som mötesplats har dock varit tydlig i några biblioteksplaner. Att folkbiblioteken ska vara en mötesplats är något som framkommit i alla biblioteksplaner i vårt empiriska material. Mest explicit beskrivs folkbibliotekens roll som mötesplats i Smedjebackens (2016) biblioteksplan.

Biblioteken får en allt större betydelse för människors möjligheter att mötas då många andra naturliga mötesplatser och serviceställen i samhället försvinner. Det fysiska biblioteket, den fria mötesplatsen – kravlös och tillgänglig för alla – är en arena för vardagens sociala liv och unik i ett samhälle som segregeras och kommersialiseras. (s. 6).

I Jönköpings och Mjölby's biblioteksplaner står det även att folkbibliotekens roll som mötesplats är viktig för integrationen i samhället.

Bolding och Lundberg kunde urskilja en tillgänglighetsdiskurs i sina granskade planer. Denna diskurs handlar om att tillhandahålla biblioteket genom öppna mötesplatser och arenor. Även Jochumsen et al. (2012) presenterar folkbibliotekets mötesrum, som en kravlös mötesplats, precis som Smedjebackens biblioteksplan, som ska vara tillgängliga för alla och ge möjlighet till att människor med olika ålder, erfarenheter och etnicitet möts. Att vara en arena dit alla är välkomna kan vara ett sätt att arbeta för integrationen i samhället, något som Jönköpings och Mjölby's biblioteksplaner uttryckte var folkbibliotekets roll i samhället. Rollen som berör folkbiblioteket som en öppen mötesplats grundar sig i värdet av att främja det demokratiska samhällets utveckling. Att folkbiblioteken är en offentlig plats dit alla är välkomna gör att det är möjligt för alla invånare i samhället att ta del av folkbibliotekens andra funktioner i samhället, som bidrar till den demokratiska utvecklingen genom att folkbibliotekets främjande av kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning, litteraturens ställning och den kulturella verksamheten.

6.3.6 Folkbibliotekens tillgängliggörande roll

I tillgängliggörandetemats roll uttalas det inte uttryckligen vilka värden folkbiblioteken avser främja i samhället. Detta har vi fått utläsa utifrån den verksamhet det sägs att biblioteken ska erbjuda. Till exempel anges det att folkbiblioteken ska tillhandahålla lokaler, teknisk utrustning, information och litteratur som är anpassad efter användarnas behov. Utifrån denna verksamhet uttalas även en roll som folkbiblioteket har i samhället. Utifrån denna aspekt bör den tillgängliggörande rollen klassas som rumsöverskridande, gällande fyrfältsmodellen, då denna roll möjliggör att alla användare kan ta del av folkbibliotekets verksamhet, och därmed, möta andra, lära sig nya saker, inspireras och skapa. Dock kan en del av denna roll vara något tydligare kopplat till lärandrummet än de andra, men det är något vi skriver om i nedanstående stycken.

I ovanstående avsnitt, om folkbibliotekets roll som offentligt rum, framkom det att det i Jönköpings och Mjölby's biblioteksplaner skrivs att folkbibliotekets har en funktion som mötesplats för att främja integrationen i samhället. Att främja

integrationen kan ske på andra sätt än att bara vara en mötesplats. Denna funktion kan också yttras genom folkbibliotekets verksamhet att sprida information och litteratur på andra språk än svenska eller på lättläst svenska, något som uttryckligen har uttalats att folkbiblioteken ska göra i alla biblioteksplaner förutom i Timrås och Jönköpings.

Förutom personer som talar ett annat modersmål än svenska, är även personer med funktionsnedsättning och personer som inte har någon möjlighet till att komma till biblioteken själva, målgrupper inom detta tema. Det framkommer i biblioteksplanerna att folkbiblioteken ska sprida information och litteratur till dessa målgrupper. Denna verksamhet ger ett uttryck för rollen, genom att det genom folkbibliotekets verksamhet uttalas vilka värden folkbiblioteken ska främja. Inom den tillgängliggörande rollens verksamhet framkommer det att folkbibliotekets värden är att vara tillgängliga för alla samt bidra till kunskapsförmedling och främja litteraturens ställning.

Denna tillgängliggörande roll kan relateras till Jochumsens et al. (2012) lärande rum, som beskrivs som att biblioteksanvändarna ska kunna utöka sina kunskaper genom fri och obegränsad tillgång till kunskap. Detta understöds genom att folkbiblioteken erbjuder exempelvis storstilböcker och litteratur på andra språk än svenska. Men att de skriver att de erbjuder detta behöver inte innebära att deras utbud är möjligt att klassa som "obegränsad".

I likhet med vår studie kunde även Nybergh och Odin (2007) upptäcka i deras granskade biblioteksplaner att folkbiblioteket ska stödja grupper som personer med funktionsnedsättning, eller som pratar ett annat modersmål än svenska. Att exempelvis folkbibliotekets stödjande roll för dessa grupper avhandlas i både Nybergh och Odins och våra biblioteksplaner, detta kan bero på att det i Kungliga Biblioteket (2012b) anges att det i biblioteksplanerna bör skrivas om hur biblioteken ska arbeta med de prioriterade grupperna. Dock författades Kungliga bibliotekets rapport efter att Nybergh och Odin skrivit sin text, så en annan anledning kan vara att det redan i den gamla bibliotekslagen (SFS 1996:1596) stod att dessa grupper är en prioriterad användargrupp för folkbiblioteken.

6.4 Sammanfattning

I detta kapitel har de teman som presenterades i kapitel 5 analyserats utifrån Jochumsens et al. (2012) fyrfältsmodell och dess tillhörande fyra rum. Även koppling till litteraturgenomgången som presenterades i kapitel 2 gjordes. Kapitlet började med att de verksamheter som har upptäckts i våra granskade biblioteksplaner analyserades. Dessa verksamheter placerades in i de fyra rummen inspirationsrummet, lärande rummet, mötesrummet och skapande rummet. Efter detta följdes en diskussion kring folkbibliotekets verksamheter, om att vissa delar inom somliga verksamheter kunde anses vara rumsöverskridande. Detta gällde exempelvis den tillgängliggörande verksamhetens uppgift att erbjuda tillgängliga lokaler för alla biblioteksanvändare.

Vid analysen av rollerna har det kunnat konstateras att de inte är explicit beskrivna i biblioteksplanerna utan mer abstrakta och då oftast sammankopplade med folkbibliotekets verksamhet. Detta ledde till att vi valde

att presentera analysen av folkbibliotekens roller utifrån rollernas teman och analysera de var för sig och alltså inte placera in dem i fyrfältsmodellens rum. Dock har vi i så stor utsträckning som möjligt relaterat de upptäckta rollerna i våra granskade biblioteksplaner till de fyra rummen.

Slutsatserna för folkbibliotekens verksamheter och roller presenteras i kapitel 7. Där skriver vi mer om vad som upptäcktes genom denna analys och studie.

7 Slutsatser

Vårt syfte med denna studie var att upptäcka hur folkbiblioteken beskrivs i kommunala biblioteksplaner. Nedan besvaras studiens frågeställningar.

7.1 Hur beskrivs den folkbiblioteksverksamhet som riktar sig till biblioteksanvändarna i biblioteksplanerna?

Vi har kunnat identifiera fem teman med verksamheter i våra granskade biblioteksplaner. Dessa fem teman analyserades med hjälp av fyrfältsmodellen, som är skapad av Jochumsen et al. (2012).

Den första verksamheten var läsfrämjande. Denna verksamhet fokuserar på läsning och litteratur. Verksamheten kunde kopplas till fyrfältsmodellens inspirationsrum, lärande rum och mötesrum. Att verksamheten kan relateras till flera rum beror på att den innehåller aktiviteter som anges ha olika syfte i olika biblioteksplaner. Exempelvis beskrivs aktiviteten sagostund ha syftet att generera till möten (mötesrummet) i en plan, och i en annan att det ska främja språkutveckling (lärande rummet).

Lärande är det andra identifierade temat, där det i biblioteksplanerna har angetts att folkbiblioteken ska erbjuda användarundervisningar och anordna föreläsningar. Detta tema har tydligast koppling till lärande rummet. Men det kan också relateras till inspirationsrummet och mötesrummet då det i de granskade biblioteksplanerna inte framkommer mer specifikt vad som ingår i en viss aktivitet, exempelvis utställningar.

Den kulturella verksamheten, där folkbiblioteken har gett möjlighet till att biblioteksanvändarna får skapa egen kultur och ta del av andras, är ytterligare ett verksamhetsområde som vi har identifierat. Denna verksamhet kan kopplas till alla rum. Detta beror på att temat innehåller ett brett spektrum av aktiviteter som kretsar kring exempelvis, foton och berättelser. Eftersom det inte uttalas i biblioteksplanerna vad som ingår i aktiviteterna är det möjligt att tolka det som att deltagarna kan skapa egna kulturuttryck, inspireras, träffa andra och lära sig nya saker.

Det fjärde temat berör folkbibliotekets verksamhet som ett offentligt rum. Inom detta tema har det framgått i biblioteksplanerna att folkbiblioteket ska ge biblioteksanvändarna möjlighet till att påverka biblioteksverksamheten, samt erbjuda en mötesplats dit alla är välkomna. Denna verksamhet var svår att placera in i ett specifikt rum, då all verksamhet äger rum i folkbibliotekets offentliga rum. Därför anser vi att denna verksamhet är rumsöverskridande.

Den tillgängliggörande är den sista verksamheten vi har identifierat. I denna verksamhet anges det att folkbiblioteket ska erbjuda individanpassad litteratur och information, samt tillhandahålla öppna och tillgängliga lokaler. Även denna verksamhet bör betraktas som rumsöverskridande. Dock finns det vissa delar inom verksamheten som kan sammanföras med enskilda rum, exempelvis lärande rummet, då en del av verksamheten är förmedlande av information kring specialmedier.

7.2 Vilka folkbiblioteksroller kan identifieras i biblioteksplanerna?

Den tydligaste rollen vi har kunnat urskilja i vårt empiriska material är den demokratiska rollen. Denna roll bör ses som rumsöverskridande, gällande fyrfältsmodellen, och som är en förutsättning för att biblioteksanvändarna ska kunna använda biblioteken och ta del av deras verksamhet som leder till lärande, skapande, inspiration och möten. Vi har tolkat att den demokratiska rollen är folkbibliotekens övergripande roll, medan de andra rollerna vi har upptäckt är ett sätt för att uttrycka den demokratiska rollen. Dessa andra roller blir då underkategorier till den demokratiska rollen. De underkategoriserade rollerna som vi har kunnat identifiera är den läsfrämjande, lärande, kulturella, tillgängliggörande rollerna, samt rollen som offentligt rum. Alla dessa roller ger uttryck för den demokratiska rollen.

I den läsfrämjande rollen har det framkommit att folkbiblioteken ska agera som motpol till att läsförståelsen sjunker i samhället. Folkbibliotekens lärande roll präglas främst av att motverka den digitala klyftan i samhället. I den kulturella rollen gavs inga tydliga beskrivningar av vilka värden folkbiblioteken förväntas främja och upprätthålla i samhället. Rollen beskrevs genom dess verksamhet, exempelvis att de ska erbjuda sina användare ett rikt kulturliv. En uttalad roll för folkbibliotekens offentliga rum är att folkbiblioteken ska vara en kravlös och öppen mötesplats. I den tillgängliggörande rollen har vi upptäckt i våra biblioteksplaner att folkbiblioteket som funktion i samhället att vara en plats som är tillgänglig för alla och främja integrationen i samhället.

Flera av ovanstående beskrivna roller har varit möjliga att upptäcka i flera av fyrfältsmodellens rum. Den läsfrämjande har kategoriserats in i lärande- och inspirationsrummet. Läranderollen kunde relateras till lärande- och inspirationsrummet. Den tillgängliggörande kunde både betraktas som rumsöverskridande, men med tydligast koppling till lärande- och inspirationsrummet, då en del av rollen var att ha kunskap om, samt informera om bland annat specialmedier. Folkbibliotekens kulturella roll beskrevs inte så explicit, vilket gjorde det svårt att placera in det i något enskilt rum. Utifrån det som stod om den i biblioteksplanerna gick det att placera in den i alla rum. Folkbibliotekets roll som offentligt rum hade tydligast koppling till mötesrummet, då det angavs i biblioteksplanerna att folkbiblioteket skulle erbjuda en öppen, kravlös mötesplats.

Utifrån de biblioteksplaner vi har granskat har vi kunnat konstatera att det sällan ges några tydliga beskrivningar av folkbibliotekens roll och vilka värden som folkbiblioteket förväntas upprätthålla i samhället. Vanligast förekommande är att folkbibliotekens roller i biblioteksplanerna framställs genom deras verksamhet.

8 Förslag till fortsatta studier

Förslag på fortsatt forskning inom området är att genomföra intervjuer med några som har haft som uppdrag att författa biblioteksplanerna i några kommuner. På så sätt kan fördjupad kunskap nås om vad de har förhållit sig till när de har skrivit biblioteksplanerna, varifrån de har hämtat information och vilka direktiv de har haft att följa, och hur involverade andra i biblioteket har varit för vad som ska föras fram i biblioteksplanerna.

Vid granskandet av biblioteksplaner i vår studie har vi kunnat konstatera att målen för biblioteksverksamheten har en framträdande roll i biblioteksplanerna. Detta är något som någon fortsatt studie skulle kunna fokusera på för att få en bredare inblick i hur folkbiblioteken beskrivs i de kommunala biblioteksplanerna.

Käll- och litteraturförteckning:

Aabo, Svanhild. (2005). The Role and Value of Public Libraries in the Age of Digital Technologies. *Journal of Librarianship and Information Science*, 37(4), 205-211.

Belfrage, J. (2001). Förord. I Axelsson (Red.), *Biblioteksplaner : En idéskrift* (s.5). Lund: Svensk biblioteksforening.

Bergström, G. & Boréus, K. (2012). Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Bolding, S. & Lundberg, A. (2014). *Bibliotek som kulturhus: En diskursanalytisk studie i hur folkbibliotek som kulturhus framträder i kultur- och biblioteksplaner* (Magisteruppsats). Hämtad 25 april, 2017, från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=4882784&fileId=4883118>

Göteborgs stad. (2013). *Biblioteksplan för Göteborgs stad 2013-2021*. Hämtad 2 maj, 2017, från https://goteborg.se/wps/wcm/connect/b801a9e2-e187-438a-a4e1-3e30417a72a9/Biblioteksplan_GBG_18jun.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=b801a9e2-e187-438a-a4e1-3e30417a72a9

Hedemark, Å. & Börjesson, L. (2014). Att använda en plan - fenomenet biblioteksplaner och begreppet användning problematiserat. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift [elektronisk Resurs]*, 17(1), 93-113.

Hsieh, H. & Shannon, S. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-88.

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces - a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), 586-597. doi:10.1108/03074801211282948

Jönköpings kommun. (2016). *Biblioteksplan 2016-2019 för Jönköpings kommun*. Hämtad 2 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2016/06/06-J%C3%B6nk%C3%B6ping-2016-2019-Biblioteksplan.pdf>

Kultur. (2017). I Nationalencyklopedin. Hämtad 7 april, 2017, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kultur>

Kungliga Biblioteket. (2011). *Kungliga Biblioteket - vi säkerställer nationens berättelser för framtida generationer*. Hämtad 9 maj, 2017, från http://www.kb.se/Dokument/Om/KB_broschyr_Sv_2015_WEBB.pdf

Kungliga Biblioteket. (2012a). *Barnen i planerna 2012*. Hämtad 12 april, 2017, från http://www.kb.se/dokument/Rapport_Barnen%20i%20planerna_2012.pdf

Kungliga Biblioteket. (2012b). *Bibliotekens planer 2012*. Hämtad 8 april, 2017, från http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2011/09/UppdragPlaner_rapport_20120430.pdf

Kungliga Biblioteket. (2013). *Biblioteksplan 2.0*. Hämtad 27 mars, 2017, från <http://www.kb.se/Dokument/Biblioteksstatistik/SkriftBiblioteksplan.pdf>

Kungliga Biblioteket. (2016). *Bibliotek 2015*. Hämtad 7 april, 2017, från http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2016/05/Rapport_Bibliotek2015.pdf

Kungliga Biblioteket. (2017). *Folkbibliotek*. Hämtad 20 april, 2017, från <http://www.kb.se/bibliotek/Bibliotek/Folkbibliotek/>

Kungliga Biblioteket. (2017). *Biblioteksplaner*. Hämtad 3 Maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/uppdrag-planer/>

Mjölby kommun. (2015). *Biblioteksplan för Mjölby kommun 2015-2019*. Hämtad 2 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2016/04/05-Mj%C3%B6lby-2015-2019-Biblioteksplan.pdf>

Nybergh, E. & Odin, R. (2007). *Idéer om folkbiblioteket – En idéanalys av ett urval kommunala biblioteksplaner* (Magisteruppsats). Hämtad 8 april, 2017, från <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2221/1/07-58.pdf>

Ovanåkers kommun. (2016). *Biblioteksplan för Ovanåkers kommun 2016-2018*. Hämtad 3 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2011/09/21-Ovan%C3%A5ker-2016-2018-Biblioteksplan-rev.pdf>

Ramlag. (2017). I Avtal24. Hämtad 7 april, 2017, från <https://avtal24.se/ordlista/ramlag>

SFS 2004:1261. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad 6 maj, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-19961596_sfs-1996-1596

SFS 1996:1596. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad 15 maj, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-19961596_sfs-1996-1596

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad 9 mars, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2013-801/

Smedjebackens kommun. (2016). *Biblioteksplan 2016-2018 Smedjebacken*. Hämtad 2 maj, 2017, från

<http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2016/06/20-Smedjebacken-2016-2018-Biblioteksplan-reviderad-skolbibliotek.pdf>

Säffle kommun. (2017). *Biblioteksplan för Säffle kommun 2017-2020*. Hämtad 2 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2017/04/17-S%C3%A4ffle-2017-2020-Biblioteksplan.pdf>

Timrå kommun. (2016). *Biblioteksplan för Timrå kommun 2016-2018*. Hämtad 3 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2016/06/22-Timr%C3%A5-2016-2021-Biblioteksplan.pdf>

Verksamhet. (2017). I Nationalencyklopedin. Hämtad 7 april, 2017, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/verksamhet>

Zhang, Y. & Wildemuth, B. M. (2009). Qualitative analysis of content. I B. M. Wildemuth (Ed.). *Applications of social research methods to questions in information and library science* (s. 309-320). Westport, Conn: Libraries Unlimited.

Älmhults kommun. (2014). *Biblioteksplan - Utvecklingsplan för Älmhults bibliotek 2014-2017*. Hämtad 3 maj, 2017, från <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2011/09/07-%C3%84lmhult-2014-2017-Biblioteksplan.pdf>

Bilaga: Kodningsschema

T1. Lärande

Lärande som riktar sig till biblioteksanvändarna.

- Upplysning
- Livslångt lärande
- Föreläsning och föredrag
- Hjälp (inom IT med mera)
- Kurser, handledning och utbildning/undervisning
- Information och informationsteknik (det måste ingå i en kontext som har med lärande att göra)
- Forskning (Exempelvis släkt- och hembygdsforskning)
- Kunskapsinhämtning
- Information- och kunskapscentrum
- Språkinläring och språkutveckling
- Delaktighet (digital) (Om det ingår i en lärande kontext)
- Övrigt (Exempelvis foldrar/broschyrer)

T2. Det offentliga rummet

Här har empiri placerats in som handlar om att biblioteket ska vara en mötesplats. Biblioteket ska vara en demokratisk arena där biblioteksanvändarna har möjlighet till att påverka bibliotekets verksamhet (aktiv samhällsmedborgare) och utöva sin yttrandefrihet.

Aktiv samhällsmedborgare

- Tillgodose användarens behov och önskemål

Mötesplats

- Mötesplats
- Fri och jämlik tillgång till information och upplevelser
- Alla medborgare
- Likvärdighet
- Yttrandefrihet
- Dialog
- Mångfald
- Åsiktsbildning
- Delaktighet
- Digital delaktighet (Om det ingår i en demokratisk kontext)
- Övrigt

T3. Tillgänglighet

Folkbibliotekets arbete med att tillgängliggöra och anpassa litteratur, medier och information. Sådant som berör lokalernas utformning och öppettider, så att de är tillgängliga för alla, oavsett funktionsnedsättning. Sådant som berör bibliotekets arbete med att förmedla litteratur och biblioteksservice till biblioteksanvändare som själva inte har möjlighet att komma till biblioteket. Betydelsebärande ord:

Biblioteksanvändare

- Personer med annat modersmål än svensk
- Personer med funktionsnedsättning

- Personer som inte har möjlighet till att själva komma till biblioteket

Tillgänglig biblioteksservice

- Samverkan med andra aktörer som når de som inte själva kan komma till biblioteket (ex. omsorgen)
- Öppettider
- Digitala biblioteket
- Meröppet
- Lokal
- Boken kommer
- Övrigt

Anpassade medier och information

- Daisy
- Talböcker
- Storstil
- Talböcker
- Hjälpmedel
- Lättläst
- Andra språk än svenska
- Utländska språk
- Dyslexi
- Informera om anpassade medier och hjälpmedel
- Övrigt

T4. Läsfrämjande

I detta tema har vi placerat empiri som har behandlat folkbibliotekens uppgift att arbeta läsfrämjande. Vi har också placerat aktiviteter som har en läsfrämjande som syfte, till exempel genom att skapa möjlighet till att diskutera lästa böcker, eller tipsa och berätta om böcker. Även den uppsökande verksamhet som folkbiblioteket gör som riktar sig till barn och unga har vi placerat här, då det arbetet visade sig ske för att förmedla litteratur och skapa läslust hos skoleleverna. Även annan uppsökande verksamhet som har uppmuntran till läsning som fokus har placerats här.

Samverkan och uppsökande med andra aktörer med läsfrämjande som uttalat fokus.

- Förskolor
- Skolor
- Barnvårdscentral
- Förmedla litteratur med läsfrämjande som fokus
- Övriga samarbetspartners med läsfrämjande som fokus

Aktiviteter med läsning och samtal kring det i fokus

- Författarbesök
- Bokcirkel/läsecirkel
- Sagostund
- Bokfika/bokcafé/boksamtal
- Sommarboken
- Övriga läsfrämjande aktiviteter

Uttalat i planen att folkbiblioteket ska arbeta läsfrämjande och förmedla läslust

- Läsfrämjandeplan
- Läsglädje
- Läsinspirerande
- Läslust
- Språkutveckling
- Övriga uttryck som tolkas som läsfrämjande

T5. Kultur

Här hamnar sådant som både berör biblioteksanvändarnas kulturutövande och “professionella” kulturutövare som uppträder/ställer ut på folkbiblioteken.

Aktiviteter

- Musik- och teaterevenemang
- Föredrag och föreläsningar
- Berättelse
- Författarbesök
- Skapande
- Övriga aktiviteter

Betydelsebärande ord

- Kreativitet
- Upplevelse
- Övriga betydelsebärande ord